

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexă nr.2
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.12/5 din 30.11.2018*

CURRICULUM pentru instruirea la modulul

„METODICA INVESTIGĂRII ANUMITOR CATEGORII DE INFRAȚIUNI” *(candidați la funcția de judecător)*

AUTORI:

Veaceslav SOLTAN, procuror, șef secție
Procuratura Generală
Formator INJ

Sergiu VASILIU, procuror, Procuratura Generală
Formator INJ

Ion CARACUIAN, procuror, șef secție
Procuratura Generală
Formator INJ

Ruslan POPOV, procuror, șef secție
Procuratura Generală
Formator INJ

Octavian IACHIMOVSKI, procuror, Procuratura Anticorupție
Formator INJ

Igor BAȚALAI, judecător, judecătoria Chișinău, sediul Ciocana
Formator INJ

Nicolae ZANEVICI, procuror, Procuratura mun.Chișinău
Formator INJ

Anatolie DONCIU, doctor, conf. univ.
Formator INJ

_____ AVIZAT
Șef Direcție instruire și cercetare
Alexandra NICA

CHIȘINĂU, 2018

I. PRELIMINARII

Metodica investigării de către procuror a unor categorii de infracțiuni este disciplina care elaborează metodele tactice și procedeele de descoperire, investigare și cercetarea acestor categorii de infracțiuni.

Studiul acestei discipline este deopotrivă necesar și util, atât studenților cât și practicienilor constituind un esențial ajutor pentru formarea deprinderilor la descoperirea și fixarea urmelor, elaborarea tacticii efectuării anumitor acțiuni procesuale și metodelor de cercetare a diferitelor categorii de infracțiuni, abordarea complexă a problematicii controlului judiciar asupra activității de exercitare sau conducere a urmăririi penale.

Investigarea infracțiunilor este un proces important mai ales din perspectiva probatoriului, ținând cont de specificul anumitor categorii de infracțiuni.

De aceea în prezentul curriculum este acordată suficientă atenție nu doar ideii de acumulare a cunoștințelor teoretice, dar și celei de formare a abilităților tipice domeniului de activitate, precum și a capacității de a transfera cunoștințele teoretice și abilitățile practice în situații nestandarde.

În context, curriculumul „Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni” se prezintă ca un document de politică educațională și, în același timp, drept un instrument juridic ce sintetizează stadiul formării profesioniștilor de resort în societate.

Curriculum la disciplina „Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni” se axează pe nivelurile comportamentale, care au un grad divers de complexitate: cunoaștere, aplicare și integrare.

Modelul de instruire structural-cognitivă propune o nouă paradigmă pentru instruirea în domeniul ce ține de investigarea anumitor categorii de infracțiuni. Aceasta prevede predarea de concepte, adică entități structurate care cuprind definiții, teoreme, reguli, dar mai ales un mod de gândire propriu.

Scopul instruirii la disciplina „Metodica investigării anumitor categorii de infracțiuni” rezidă în oferirea posibilității audienților în formarea deprinderilor practice necesare pentru inițierea investigațiilor în vederea administrării probelor ca în consecință de realizat cu succes sarcinile procesului penal.

Instruirea în domeniul nominalizat va scoate în relief valorificarea potențialului fiecărui audient la o gândire analitică și de sinteză necesară în cadrul desfășurării urmăririi penale.

II. PRINCIPALELE OBIECTIVE ȘI COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audientul va obține următoarele competențe:

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să relateze despre scopurile desfășurării urmăririi penale;
- să definească conceptele și principiile de bază ale procesului penal;
- să conștientizeze importanța procesului de probațiune în cadrul procesului penal prin dobândirea probelor în modul stabilit de actele normative în vigoare, care ar servi la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptașului, la constatarea vinovăției sau nevinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei.

La nivel de aplicare:

- să identifice soluții concrete pentru problemele de ordin practic vizând efectuarea acțiunilor procesuale în scopul administrării mijloacelor de probă în procesul penal, ținând cont de particularitățile acestor categorii de infracțiuni;
- să fie capabil să formuleze întrebări față de specialiști și experți în vederea atingerii scopurilor dispunerii constatării tehnico-științifice și medico-legale sau efectuării expertizelor;

- să formeze deprinderi de control judiciar a lucrului colaboratorilor organelor de drept în cazul efectuării acțiunilor procesuale de cercetare la fața locului, reconstituirea faptei, experimentului în procedura de urmărire penală, efectuarea percheziției și ridicarea de obiecte, etc.

La nivel de integrare:

- să formeze capacități de transfer al cunoștințelor teoretice și a abilităților practice în situații atipice, soluționarea situațiilor dificile, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate în cazul realizării acțiunilor procesual-penale;
- să aprecieze importanța unui probatoriu în strictă conformitate cu legea, în vederea garantării și protejării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

III. ADMINISTRAREA ACTIVITĂȚILOR DE INSTRUIRE

Denumirea activității simulative	Formator	Semestrul	Total ore instruire	Evaluarea
F.1.1. Investigarea infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei	S. Vasiliu	II	8(4/4)	Evaluare continuă / Examen final
F.1.2. Investigarea infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei	I. Caracuian	II	8(4/4)	
F.1.3. Investigarea infracțiunilor privind viața sexuală	R. Popov	II	8(4/4)	
F.1.4. Investigarea infracțiunilor contra patrimoniului	I. Bațalai	II	8(4/4)	
F.1.5. Investigarea infracțiunilor contra familiei și minorilor	R. Popov	II	8(4/4)	
F.1.6. Investigarea infracțiunilor contra sănătății publice și convețuirii sociale	N. Zanevici	II	8(4/4)	
F.1.7. Investigarea infracțiunilor economice	A. Donciu	II	8(4/4)	
F.1.8. Investigarea infracțiunilor informatice și în domeniul telecomunicațiilor	V. Soltan	II	8(4/4)	
F.1.9. Investigarea infracțiunilor în domeniul transporturilor	N. Zanevici	II	8(4/4)	
F.1.10. Investigarea infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică	O. Iachimovschi	II	8(4/4)	

IV. TEMATICA INSTRUIRILOR ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

F.1.1.

Metodica investigării infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei

Nr.	Tema instruirii prin activități simulative	Numărul de ore
1	Noțiunea infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei. Caracterizarea generală a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei. Tipurile infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei. Infracțiuni contra vieții persoanei. Omorul intenționat, omorul săvârșit în stare de afect, pruncuciderea. Lipsirea de viață la dorința persoanei (<i>eutanasia</i>), lipsirea de viață din imprudență, determinarea la sinucidere.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.2.**Metodica investigării infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei**

Nr.	Tema instruirii prin activități simulative	Numărul de ore
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei. Tipurile infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.3.**Metodica investigării infracțiunilor privind viața sexuală**

Nr.	Tema instruirii prin activități simulative	Numărul de ore
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor privind viața sexuală. Tipurile infracțiunilor privind viața sexuală.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor privind viața sexuală.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.4.**Metodica investigării infracțiunilor contra patrimoniului**

Nr.	Tema instruirii prin activități simulative	Numărul de ore
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra patrimoniului. Tipurile infracțiunilor contra patrimoniului.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor contra patrimoniului.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.5.**Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor**

Nr.	Tema instruirii prin activități simulative	Numărul de ore
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.6.***Metodica investigării infracțiunilor contra sănătății publice și conviețuirii sociale***

Nr.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore</i>
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra sănătății publice și conviețuirii sociale. Tipurile infracțiunilor contra sănătății publice și conviețuirii sociale.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor contra sănătății publice și conviețuirii sociale.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.7.***Metodica investigării infracțiunilor economice***

Nr.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore</i>
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor economice. Tipurile infracțiunilor economice.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor economice.	3
7	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.8.***Metodica investigării infracțiunilor informatice și în domeniul telecomunicațiilor***

Nr.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore</i>
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor informatice și în domeniul telecomunicațiilor. Tipurile infracțiunilor informatice și în domeniul telecomunicațiilor.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor informatice și în domeniul telecomunicațiilor.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.9.***Metodica investigării infracțiunilor în domeniul transporturilor***

Nr.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore</i>
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor în domeniul transporturilor. Tipurile infracțiunilor în domeniul transporturilor.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor în domeniul transporturilor.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

F.1.10.**Metodica investigării infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică**

Nr.	Tema instruirii prin activități simulative	Numărul de ore
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică. Tipurile infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică.	4
2	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice în cadrul investigării infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică.	3
3	Evaluare și feedback	1
Total ore:		8

V. METODICA ACTIVITĂȚILOR DE INSTRUIRE/RESURSE LOGISTICE

METODICA ACTIVITĂȚILOR DE INSTRUIRE	RESURSE LOGISTICE
<p><i>Reguli referitoare la scenariile folosite în cadrul activităților de instruire.</i></p> <p>Scenariile conform cărora se vor petrece activitățile de instruire sunt elaborate de formator pe baza unor cauze penale reale, însă nu se vor copia sau repeta.</p> <p>Scenariile sunt modelate astfel încât, pe lângă faptul că, vor implica situații des întâlnite în practică, vor scoate în prim plan subiecte complicate sau dificil de soluționat, ceea ce va implica (pentru audienți) un efort suplimentar de studiere a practicii judiciare, recomandărilor PG, teoriei de specialitate etc.</p> <p><i>Activitatea scrisă în cadrul simulărilor.</i></p> <p>Grupul de audienți se va împărți, după caz, în grupe a câte 4 audienți în fiecare grup. Repartizarea audienților pe grupuri și repartizarea audienților din grupuri pe roluri se face de formator la începutul orei practice. Tot atunci fiecărui grup i se repartizează scenariul cauzei care urmează să fie simulată în dependență de tema simulării.</p> <p>Activitatea scrisă în cadrul grupurilor are loc concomitent, în toate grupurile.</p> <p>Pentru aceasta formatorul pregătește un număr de scenarii la tema respectivă egal cu numărul de grupuri de audienți, astfel încât în activitatea scrisă să fie antrenați toți audienții.</p> <p>Pentru studierea scenariului și pregătirea unui act scris se acordă un interval de timp în mediu de de 25-30 minute. În cazul unui scenariu complicat, nu se ține cont de acest interval de timp.</p> <p>Aspecte metodice de lucru în grup:</p> <p>Audienții cu roluri de apărător în auditoriu studiază materialele scenariului și tot atunci pregătesc, după caz, cererea de contestare a acțiunii procesuale, etc.. Acuzatul, de rînd cu apărătorul, formulează printr-o cerere argumentele și cerințele sale. Procurorul și ofițerul de urmărire penală,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea procedurilor probatorii; ➤ o sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; ➤ acces la internet, materiale de birotică; <p>după caz: tablă flip-chart, proiector.</p>

întocmesc actele corespunzătoare simulării în derulare, acte de dispoziție și consemnare privind acțiunile de urmărire penale și special de investigație, altele. Judecătorul realizează controlul judiciar al procedurii prejudiciare, întocmește actele procedural specifice

În tot timpul activităților scrise în grupuri, formatorul se află în auditoriu, supraveghează activitatea audienților, răspunde la întrebări, dă sfaturi și recomandări.

La finalul fiecărei activități de simulare cât și la finalul întregului modul de simulare, formatorul dă recomandări practice, comentează activitatea audienților. La fel, formatorul dă exemple de bune practici și rele practici.

VI. EVALUAREA

Formele de evaluare: continuă și finală.

A. Evaluarea continuă a audientului se va face cu note pe scara de la 1 la 10 pentru fiecare activitate de simulare în care este antrenat. Notele vor fi acordate pentru calitatea actelor procedurale întocmite (individual sau în grup), precum și pentru calitatea prestației verbale. La evaluarea activității continue se va ține cont de:

- participarea audienților în cadrul seminarelor;
- realizarea activităților individuale/în grup;
- răspunsuri orale, participare la dezbateri/studii de caz;
- redactarea unor acte în baza subiectelor discutate;
- susținerea unor testări obligatorii care vor conține sarcini cu obiective de evaluare a cunoștințelor, capacităților și competențelor/aptitudinilor profesionale;

B. Evaluarea finală se va efectua prin examen compus dintr-un test grilă (întrebări teoretico-aplicative).

VII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Legislația și practica judiciară

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948;
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 04.11.1950;
3. Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 10.12.1984;
4. Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 26.11.1987;
5. Convenția Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor.
6. Constituția Uniunii Internaționale de Telecomunicații.
7. Recomandarea R(85)10 cuprinzând normele de aplicare a Convenției Europene de Asistență Mutuală în Materie Infracțională, cu referire la comisiile rogatorii privind interceptarea telecomunicațiilor;
8. Recomandarea R(88)2 privind pirateria în contextul existenței drepturilor de autor și a drepturilor conexe;

9. Recomandarea R(87)15 privind reglementarea utilizării datelor personale în munca de poliție;
10. Recomandarea R(89)9 privind unele norme care trebuie aplicate de statele membre pentru combaterea criminalității informatice.
11. Recomandarea R(95)4 privind protecția datelor personale în domeniul serviciilor de telecomunicații;
12. Recomandarea R(95)13 privind aspecte de procedură penală în legătură cu Tehnologia Informației;
13. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994(cu modificările și completările ulterioare);
14. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2003(cu modificările și completările ulterioare);
15. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002(cu modificările și completările ulterioare);
16. Codul de executare al Republicii Moldova din 24.12.2004 (cu modificările și completările ulterioare);
17. Codul fiscal, adoptat prin Legea nr.1163 din 24.04.1997.
18. Codul civil, adoptat prin Legea nr.1107 din 06.06.2002.
19. Codul procedură civilă, adoptat prin Legea nr.225 din 30.05.2003.
20. Codul muncii, adoptat prin Legea nr.154 din 28.03.2003.
21. Codul vamal, adoptat prin Legea nr.1149- XIV din 20.07.2000 cu modificările ulterioare.
22. Legea cu privire la tariful vamal, nr.1380 din 20.11.1997;
23. Legea cu privire la Procuratură, nr.3 din 25.02.2016.
24. Legea cu privire la întreprinderea de stat, nr. 146 din 16.06.1994.
25. Legea cu privire la Societățile pe Acțiuni, nr. 1134 din 02.04.1997.
26. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24.10.2008;
27. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr.320 din 27.12.2012 (cu modificările și completările ulterioare);
28. Legea privind activitatea specială de investigații nr. 59 din 29.03.2012.
29. Legea privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc nr.218 din 19.10.2012 (cu modificările și completările ulterioare);
30. Legea cu privire la informatică nr.1069-XIV din 22.06.2000;
31. Legea cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat, nr. 467-XV din 21.11.2003;
32. Legea cu privire la documentul electronic și semnătura digitală nr.264-XV din 15.07.2004;
33. Legea privind comerțul electronic nr. 284-XV din 22.07.2004 ;
34. Legea comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15.11.2007;
35. Legea privind prevenirea și combaterea criminalității informatice nr. 20-XVI din 03.02.2009;
36. Legea pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică nr. 6-XVI din 02.02.2009;
37. Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18.05.2012.
38. Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant aprobat prin Ordinul comun al Procurorului General, Ministrul Justiției, Ministrul Afacerilor Interne, Directorul General al Serviciului Vamal, Directorul Centrului Național Anticorupție și Ministrul Sănătății nr.77 / 572 / 408 / 639-O / 197 / 1389 din 31.12.2013;
39. Recomandări metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant (*act de uz intern pentru procurori*) aprobate prin Ordinul Procurorului General nr.76/8 din 30.12.2013;

40. Recomandări metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, care implică persoane cu dizabilități psiho-sociale și intelectuale (*act de uz intern pentru procurori*) aprobate prin Ordinul Procurorului General nr.39/8 din 30.12.2015;
41. Legea R. Moldova nr.17-XV din 17.02.2005 „Pentru ratificarea Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate”, publicată în Monitorul oficial nr.36 – 38/126 din 04.03.1998;
42. Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție din 07.11.2005, nr.17 „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală” //Buletinul CSJ a RM 3/11, 2006;
43. Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție din 22.11.2004, nr. 37 „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii” //Buletinul CSJ a RM 8/4, 2005;
44. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.11 din 24.12.2012 cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor.
45. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 30.10.2009 „Cu privire la unele chestiuni ce țin de aplicarea de către instanțele judecătorești a prevederilor articolului 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale”.

Literatură de specialitate:

1. V. Stati, Răspunderea penală pentru infracțiunea de tortură și infracțiunea de organizare a CP al RM) sau instigare a acțiunilor de tortură (art.309 (Partea I) "Revista Națională de Drept", 2008, nr. 2, pag. 18;
2. V. Stati, Răspunderea penală pentru infracțiunea de tortură și infracțiunea de organizare a CP al RM) sau instigare a acțiunilor de tortură (art.309 (Partea II) "Revista Națională de Drept", 2008, nr. 3, pag. 20;
3. S. Brînză, V. Stati, „ Calificarea infracțiunilor privind viața sexuală: controverse și soluții”. "Revista Națională de Drept", 2007, nr. 5, pag. 2;
4. L. A. Andreeva „Calificarea violurilor”.
5. O.I.Brodenco, O.A.Logunova „Folosirea cunoștințelor psihologice privind personalitatea infractorului în cadrul descoperirii infracțiunilor sexuale în serie”.
6. I. Mircea, Criminalistică, Ed. Fundației Chemarea, Iași, Ed. A II-a, 1994;
7. S. A. Afanasiev, V. I. Ivanov, V. V. Novic, „Particularitățile cercetării infracțiunilor sexuale cu omorârea victimelor”.
8. Mihail Gheorghită „Tratat de metodică criminalistică”, Chișinău 2015;
9. Patsili Toledo, Ruslan Popov, Ludmila Dumneanu „Linii directe de investigare a infracțiunilor privind viața sexuală în conformitate cu principiile bazate pe drepturile omului”, 2017;
10. I. Mircea, Criminalistică, Ed. Fundației Chemarea, Iași, Ed. A II-a, 1994;
11. I. Mircea, Valoarea criminalistică a urmelor de la locul faptei, Ed. V. Goldis, Arad, 1996;
12. Îndrumarul metodic pentru procurori „Particularitățile metodice a cercetării cauzelor de omoruri săvârșite la comandă”;
13. Îndrumar metodic pentru procurori „Cu privire la metodică investigării infracțiunilor de omor”;
14. Recomandare metodică pentru procurori privind depistarea, contracararea și combaterea cauzelor despre tortură, pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante în procesul înlăturării justiției;
15. Îndrumar metodic pentru procurori „Metodologia de efectuare a cercetării la fața locului, examinării corporale și a obiectelor”;

16. S.Brînză, V.Stati, „Unele reflecții asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru omorul intenționat” (Partea I) "Revista Națională de Drept", 2007, nr. 6, pag. 2;
17. S. Brînză, V. Stati, „Unele reflecții asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru omorul intenționat” (Partea II) "Revista Națională de Drept", 2007, nr. 7, pag. 2.
18. Achim, Gheorghe, Metodologia investigării criminalistice a fraudelor informatice, Editura Omnia, 2000
19. Amza, Tudor, Amza, Cosmin-Petronel, Criminalitatea informatică, Ed. Lumina Lex, 2003
20. Bica, Gheorghe, Mihail, Gheorghe, Infrațiuni săvârșite prin calculator, în Revista de Drept Penal 4/1996, p. 85-88.
21. Hanga, Vladimir, Calculatoarele în serviciul dreptului, Ed. Lumina Lex, București, 1996.
22. VasIU, Ioana, Infrațiuni comise prin calculator, în Revista de Drept Penal, nr. 2/1996
23. Alexei Barbăneagră, Codul Penal al Republicii Moldova, Comentariu, Editura ARC, 2003.